

NOTICIA DE BIBLIOGRAFIA

Jaume Portella Comas, "Joan Busquets i Joaquim Nadal, "Les possibilitats de la demografia històrica a les comarques gironines", Revista de Girona, 79 (1975), pp. 211-212.

Notícia de bibliografia de les comarques gironines

«Revista de Girona» que ha aconseguit darrerament d'aparèixer amb puntualitat a la seva cita amb el públic, superant uns retards que havien arribat a ésser enormes, creu que amb aquest motiu es troba en condicions d'oferir una puntual informació sobre les publicacions de temàtica gironina o de realització igualment gironina.

El volum de les publicacions sobre les nostres terres que durant uns anys havia estat molt feble ha experimentat en els darrers anys i gràcies a múltiples iniciatives públiques i privades uns nivells de quantitat i qualitat molt considerables. Una bona mostra, bé que no exhaustiva, d'aquesta renaixença de la producció bibliogràfica gironina pot trobar-se en el catàleg que va editar la Diputació Provincial de Girona amb motiu de l'exposició que es realitzà als locals del Cercle Català de Madrid pels dies de Sant Jordi d'enguany.

Les causes d'aquesta revifalla han estat múltiples. No és ara l'ocasió d'analitzar-les detalladament però sí que creiem convenient de deixar-ne constància. En primer lloc és evident que superats períodes d'autèntic obscurantisme els escriptors de les nostres terres sobretot els escriptors en llengua catalana han perdut progressivament totes les inhibicions i han pogut treballar amb una llibertat cada dia creixent. D'altra banda la creació del Col·legi Universitari de Girona significà un viratge fonamental en la vida cultural de la ciutat; just en el moment en que el Seminari, que havia estat un nucli cultural fonamental de la postguerra, començava de quedar-se sense clients, els Estudis Universitaris a Girona vingueren a omplir un espai en el qual han contribuït a desvetllar les preocupacions culturals de la ciutat: desvetllament de vocacions encaminades a estudiar, glossar, narrar o viure el país i les seves gents. A remolc d'aquest nou públic i aquestes noves necessitats les llibreries de Girona començaren de deixar una mica de banda els missals i llibres de Primera Comunió i començaren a estar al corrent de la producció editorial catalana i espanyola.

Finalment totes aquestes inquietuds de base, a les que caldria afegir el número cada cop més important d'universitaris de les terres gironines, aconseguiren de trobar ressò en algunes institucions que acolliren treballs i els publicaren promocionant-los. Es el paper que a diferents nivells han jugat i segueixen jugant la Cambra de Comerç i Indústria de Girona, l'Institut d'Estudis Gironins, el Patronat «Eiximenis» de la Diputació, la ponència de cultura de la Diputació, els premis d'Història de l'Ajuntament, l'Associació Arqueològica Gironina, i el mateix Col·legi Universitari, al costat d'unes quantes iniciatives privades del més gran valor testimonial.

Tot aquest conjunt de factors fa possible que avui el ritme de les publicacions gironines sigui intens i ininterromput. Creiem però que l'esforç que es realitza no troba un ressò suficient per manca d'uns canals de difusió, divulgació i crítica de tot el que es va publicant. Per això la **Revista de Girona** ha cregut que podia prestar un servei de primer ordre creant aquesta secció de caràcter bibliogràfic.

La nova secció es dividirà en tres apartats:

1. **Ressenyes.** 2. **Notes breus** i 3. **Bibliografia gironina recent.** Aquesta darrera secció serà solament una relació alfabètica de les darreres novetats i els llibres que ho mereixin tindran un tractament ampliat, posteriorment, en una de les dues primeres seccions.

Per tal que la relació de bibliografia gironina recent sigui el més completa possible **Revista de Girona** fa una crida a tots els autors, editors, institucions, etc. que col·laborin amb la nostra tasca enviant-nos exemplars o referència de tots els treballs que publiquin amb la fi de poder-los incloure en aquesta nova secció.

El Consell de Redacció

I.- RESSENYES

PASCUAL i CARBO, Pompeo

Población y migración en las comarcas gerundenses. Girona, Cambra de Comerç i Indústria, 1974.

L'allau d'immigrants vinguts a Catalunya des d'altres terres de la península és un tema que ha interessat de sempre a polítics, historiadors i sociòlegs. Amb tot, la importància donada als distints aspectes d'aquest fenomen ha estat molt desigual: d'una banda abunden els treballs dedicats a reflexionar entorn de la situació en què es troben els nouvinguts, així com les raons que els han impulsat a adoptar la determinació —sempre desagradable— d'emigrar de llurs terres nadiues. Altres treballs intenten esbrinar quina posició adopten els immigrants davant els costums, la llengua, etc. de la comunitat a la qual s'instal·len, a mena d'assaig-reportatge, com és el cas d'«Els altres catalans» de Francesc Candel, que ha esdevingut un vertader clàssic sobre el tema.

En canvi, cal constatar la migradesa dels esforços dedicats a l'estudi quantitatiu d'aquest fet, llevat dels que l'han analitzat a grans trets basant-se sobretot en el senzill càlcul de restar del creixement vegetatiu el nombre de naixements, aconseguint així l'anomenat saldo migratori. Dins d'aquest interès demogràfic cal inserir el treball «**Población y migración en las comarcas gerundenses**», obra del malaguanyat Dr. **Pompeio Pascual i Carbó**, premi «Consolat de Mar» de l'any 1973.

La font bàsica en què es basà per fer aquest treball —ultra la documentació estadística— té la particularitat que està constituïda per més de 25.000 fitxes que el Dr. Pascual i d'altres col·laboradors van anar recollint des del 1949 fins al 1973, ressenyant-hi les circumstàncies socials i mèdiques de la seva clientela. Malgrat que el treball es limita bàsicament a les comarques del Gironès, la Selva i el Baix Empordà, el nus del treball ho constitueix l'acurat estudi dels trets demogràfics fonamentals que caracteritzen les comarques gironines al llarg dels segles XIX i XX.

Mitjançant l'estudi de les xifres dels censos dels anys 1860, 1877, 1900, 1960 i 1970 es copen amb claredat els magres avenços que la població provincial havia experimentat fins als anys 50, moment en què s'inicià un augment considerable en la població de les comarques gironines per l'arribada dels primers contingents importants d'immigrants que es localitzen d'antuvi a la vila de Blanes i que posteriorment s'aniran expandint per Girona, Lloret de Mar, Figueres, Sant Feliu, és a dir, bàsicament cap a ciutats turístiques i industrials. En els últims anys sembla mostrar-se un augment en la tendència dels immigrants a venir a cercar feina a les comarques gironines, tal vegada per l'excessiva concentració que acusa l'àrea barcelonina, el que explica que els 9.492 habitants de Blanes en el cens de l'any 1960 hagin esdevingut 16.020 en el del 1970, i que els 3.627 habitants de Lloret de Mar el 1960 fossin ja 7.064 en el darrer cens esmentat. Aquest espectacular increment és degut a l'atracció que les localitats turístiques exerceixen sobre la mà d'obra immigrada, per tal d'endegar i mantenir les activitats pròpies de la zona.

Aquesta massiva immigració, amb uns coeficients de natalitat més elevats que els dels autòctons ha ocasionat d'entrada una puja considerable del nombre de naixements, malgrat que —tal com remarca el Dr. Pascual— al cap de poc temps d'arribar la taxa de natalitat dels immigrants esdevé al mateix nivell que la dels autòctons. Així ens trobem que en el cens del 1970 les comarques gironines —tot i l'empelt forani— tenen una taxa de natalitat inferior a la de Catalunya i Espanya, i comparable a la dels països europeus més avançats. El problema de la baixa natalitat de Catalunya —denunciat ja fa molts anys per J.A. Vandellós a «Catalunya, poble decadent»— porta camí de convertir-se en un mal endèmic. Aquesta continuada desnatalitat ha ocasionat que les comarques gironines ostentin uns índexs de mortalitat superiors als de Catalunya, degut a un envelliment gradual de la població, malgrat la posició capdavantera que Girona ocupa en la lluita contra la mortalitat infantil.

L'origen dels immigrants i les localitats on s'asenten constitueixen una part important d'a-

quest estudi. Cal valorar la utilització de les fitxes com a material del qual se'n dedueixen els moviments migratoris, ja que malgrat ésser una mostra fragmentària —tot i que capaç d'assenyalar les variables fonamentals— són un perfecte complement a les fonts estadístiques que forneix l'Institut Nacional d'Estadística, les quals assenyalen només l'origen dels immigrants.

Els immigrants vinguts a les comarques gironines —provinents en gran part d'Andalusia i Extremadura— s'han distribuït d'una manera molt desigual, més que res obeint a un fet bàsic: la recerca de llocs de treball. Cal assenyalar l'elevada atracció que exerceixen els pobles costaners i industrials, encara que en aquests últims —tal vegada per l'absència de noves vivendes o llurs preus prohibitius per a economies febles— la immigració ha format —i no pas voluntàriament— cossos a part de la població autòctona tals com Vila-roja, Germans Sàbat, Albergs Provisionals, etc

Que la immigració faci córrer rius de tinta i se la consideri el problema nacional número u de Catalunya no és una constatació gratuïta. Cal, per tant, treballar des de tots els àmbits, ja com diu Muntaner i Pascual al pròleg del llibre que estem comentant «tota investigació, estudi, recull de dades o comentaris sobre la immigració (...) serà una mostra més de la voluntat dels catalans d'aconseguir uns plantejaments col·lectius; aspiració que, com tot altre delit humà, exigeix un esforç continuat i sense desànim».

Ramon ALBERCH i FUGUERAS

PLA CASADEVALL, Pere

El Suro. Què és, per què serveix?

Barcelona, Universitat Politècnica de Barcelona, Diputació Provincial de Girona i Cambra de Comerç i Indústria de Girona, 1976, 388 pàgines.

Acurat estudi tècnic sobre el suro. Des de l'obtenció de la primera matèria a partir de l'escorça de l'alzina surera fins a l'anàlisi de les múltiples aplicacions d'aquest producte en la indústria l'autor va desgranant en els successius capítols tots els processos que comporta la seva elaboració i n'estudia les característiques químiques i les propietats físiques.

La importància del treball al nostre entendre rau en 1. La gran relació de la indústria del suro amb les nostres terres (encara en l'actualitat els productes de suro són la primera partida de l'exportació gironina). 2. L'escassa atenció i la manca d'estudis dedicada a aquest producte. 3. La descripció de la maquinària i els processos tècnics amb referència a la seva evolució històrica. 4. La participació prou notable de gi-

ronins en la millora de les tècniques de treball del suro i 5, la redacció en català d'aquesta precisa aproximació de caràcter fonamental tècnic.

En canvi i sense voler fer-ne cap retret en relació a la vàlua general del llibre creiem que una major interrelació d'aquesta anàlisi tècnica amb la realitat socio-econòmica del suro gironí hauria enriquit el treball. També trobem a mancar-hi una seriosa aproximació a la situació actual del suro gironí que algú hauria d'emprendre algun dia. Creiem que caldria aclarir molt bé la situació actual de crisi d'aquest sector que troba dificultats tant en la producció de la matèria prima (degradació dels boscos d'alzines sureres), com en la comercialització dels principals productes.

En tot cas voldriem que més que un retret aquests petits detalls crítics fossin interpretats com un estímul, i el propi senyor Pla s'animés a donar-nos una nova aproximació d'aquests temes preocupants i que en aquest utilíssim i gruixut volum s'ha deixat en el tinter.

Joaquim NADAL i FARRERAS

ANALES DEL INSTITUTO DE ESTUDIOS GERUNDENSES

Homenaje a Santiago Sobrequés Vidal; vol. XXII (1974-1975), Girona, CSIC-Patronat Eiximenis de la Diputació de Girona, 1976, 498 pàgines.

Volum miscel·lani que aplega trenta-un treballs dedicats a honorar la memòria del que fou insigne historiador gironí. No volem ara entrar en l'anàlisi detallada de cada un dels treballs que s'apleguen en aquest volum; es tracta solament de donar notícia d'aquesta publicació ara que la «Revista de Girona» inicia una secció d'informació bibliogràfica.

La importància de la notícia crec que es pot concretar en els següents punts: 1. Els «Anales» de l'IEG és la publicació científicament més sòlida de les que es publica a les comarques gironines i fins i tot de la majoria de les publicacions de caràcter local que es publiquen arreu d'Espanya. L'aparició d'aquest volum XXII avala una continuïtat exemplar de la que és creditor en molt bona part el Sr. Lluís Batlle i Prats, abnegat secretari de la publicació. 2, a través d'aquesta publicació troba continuïtat a través ja de més d'una generació la que Jaume Vicens Vives anomenà «escola històrica de Girona»; escola que si no respon al criteri restringit d'escola metodològicament homogènia, si que caracteritza un nucli d'investigadors mai interromput des de fa ja més d'un segle amb el punt en comú de la preocupació per enaltir la història local i connectar-la amb els grans corrents de la Història. 3, en aquest volum es fa

la síntesi entre, a) els habituals col·laboradors dels «Anales», companys de Sobrequès. b) els companys barcelonins, universitaris, de l'historiador gironí i c) les noves generacions d'historiadors gironins que en foren deixebles a l'Institut o al Col·legi Universitari. Aquesta confluència de diversos sectors dona com a resultat un volum especialment ric i divers on són freqüents temes prou innovadors que mai no havien estat abans tractats en aquesta publicació, al costat de noves aportacions sobre temes freqüents i importants.

Crec que tots aquests elements justifiquen sobradament aquesta nota. I d'altra banda crec que és important de donar a conèixer la tasca de l'IEG perquè altrament en l'esforç que s'hi realitza té una escassa divulgació, reduint-ne en conseqüència la importància. És doncs important i urgent que els gironins coneguin l'IEG, en siguin socis i sàpiguen valorar la tasca que s'hi realitza.

De fet quan la cultura catalana tingui un plantejament autònom i perfectament descentralitzat em sembla evident que l'Institut d'Estudis Gironins està destinat a ser el gran Institut d'Estudis de les comarques gironines, vinculat a nivell de Delegació amb l'Institut d'Estudis Catalans. Que el ritme de les transformacions positives i eficaces del país ens permeti de veure-ho ben aviat.

Joaquim NADAL i FARRERAS

Autors diversos:

EL PALEOLÍTIC A LES COMARQUES GIRONINES

Girona, Associació Arqueològica de Girona - Caixa d'Estalvis Provincial, 1976.

Amb motiu de la visita oficial que el dia 30 de setembre de 1976 va fer el IXè. **Congrés Internacional de Ciències Prehistòriques i Protohistòriques (U.I.S.P.P.)** a la nostra terra a fi de visitar els jaciments de Serinyà i les Mostres preparades a l'efecte en el Museu Comarcal de Banyoles i a la Fontana d'Or de Girona, es va decidir l'edició d'un treball de síntesi sobre els nous descobriments fets a partir de 1972 sobre cultures humanes arcaïques identificades a les comarques gironines.

El llibre acuradament editat presenta un esforç i un treball d'equip de persones repartides per totes les comarques gironines, que van investigar junt a científics molt qualificats, les primeres cultures humanes deixades pels homes que en temps remots del Paleolític Inferior van ocupar i van viure en el nostre país. El treball d'equip va ésser coordinat pel Servei d'Investi-

gacions Arqueològiques de la Diputació de Girona, per l'Associació Arqueològica de Girona i pel Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, i editat gràcies a la gentilesa de la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona.

Nombroses fotografies, mapes, plànols i dibuixos a ploma sobre l'utilatge utilitzat per l'home primitiu il·lustren profusament el text i el fan més comprensiu. Hi ha també un ampli resum en castellà, francès i anglès.

Comença el treball parlant de les estacions del Gironès: Puig d'en Roca (Girona), Pedra Dreta, Cau de les Goges i Cova de les Goges (Sant Julià de Ramis) i Campdurà en el lloc del mateix nom. Si l'estació solutriana del Cau de les Goges era ja coneguda des de fa temps, el Puig d'En Roca, complex d'estacions del Paleolític Inferior, amb abundant material, no va ésser descobert fins el 1974.

Segueix l'estudi sobre les cultures del Montgrí amb els jaciments del Cau del Duc de Torroella de Montgrí i Ullà respectivament, i la nova estació de Mas Blanch. La novetat que dona a conèixer el text és que aquestes cultures del Montgrí són molt més antigues del que es creia fins fa poc. Molts útils treballats i fauna s'han descobert des de 1972 a 1976.

A la comarca de la Selva, s'han localitzat un nombre important d'estacions de superfície corresponents al Paleolític Inferior i Mitjà, amb material lític molta abundant. El seu enllaç amb les estacions del Puig d'En Roca i les estacions arcaïques del Rosselló són evidents. Estan situades principalment al sud de l'Onyar i la majoria de la indústria ha estat trobada en prominències entre els 96 i 230 metres d'altura.

Quant a la Garrotxa i a la seva part alta, el llibre ens parla de la «Cova dels Ermitons» (Vall de Llierca) corresponent al Paleolític Mitjà i de les estacions localitzades en terrasses fluvials del Llierca «Hort d'En Roca» i «Pont del Llierca» amb indústries que pertanyen al Paleolític Inferior, descoberts recentment. Aquest capítol compren també l'estudi d'una indústria en basalt trobada en la Vall d'Hostoles i una altra de tipus microlític descoberta prop de les Ansies.

El capítol s'acaba amb un treball molt interessant referit a la relació existent entre el vulcanisme olotí i l'arqueologia.

A continuació el treball descriu les estacions prehistòriques del Ripollès, (Tut de Fustanyà i Terrassa de Sant Joan) que presenten la particularitat de detectar la presència humana en terrenys de muntanya, que varen assolir des de la plana, aprofitant els corrents fluvials.

La segona part del volum es dedica a Serinyà i altres jaciments de la comarca de Ba-

nyoles. Aquesta ordenació s'ha fet per a conservar la unitat cultural prehistòria de la comarca, i la ubicació dels materials dipositats, en la seva totalitat, en el Museu Comarcal de Banyoles.

Entre les novetats que recull el llibre i que cal destacar, citarem les noves troballes a la cova de Mollet. I amb una fauna arcaica, que la situa probablement en el Paleolític Inferior, i notícies del descobriment i primers estudis de l'importantíssim jaciment Arbreda, fet que va tenir lloc l'any 1972.

Les estacions del Reclau Viver, Cova d'en Pau, Mollet III, Bora Gran d'En Carreres, són objecte també d'atenció, així com la famosa mandíbula de Banyoles que és un dels fòssils humans més vells d'Espanya.

Per tant el treball, objecte del present comentari, és un esforç de síntesi sobre l'època paleolítica de les comarques del N.E. de Catalunya. Comprèn un període molt ampli en el temps i estem ben segurs que contribuirà, no solament al reconeixement de les primeres cultures de la nostra terra, sinó que, integrat en el context paleolític d'Europa, aportarà els seus rics jaciments a la investigació prehistòrica d'Espanya i del Vell Continent.

Francesc REIXACH

LA FONOLLERA

Un poblado al aire libre del Bronce Final

(Torroella de Montgrí, Girona), per Enriqueta Pons. Serie monogràfica núm. 1. - Ed. S.T.I.A. de l'Excma. Dip. Prov. de Girona, 234 pàgs, 48 làm., 13 pàn., 10 fot.

Es poden comptar amb els dits d'una mà els poblats del Bronce Final excavats i publicats a Catalunya. A més a més fins ara es tractava d'excavacions fetes amb pressa per diverses circumstàncies, de tal manera que el nostre coneixement d'estructures d'habitació i dels materials que les acompanyen era força incomplet i d'obligada revisió.

Per altra banda la Fonollera ens il·lustra sobre una de les èpoques menys conegudes de la nostra Prehistòria, la dels Camps d'Urnes anteriors al moment Maillhacià I, Agullana I, a causa precisament de la manca de publicacions monogràfiques dels principals jaciments d'aquest període, (per exemple la necròpolis de Terrassa-Missert de la qual només Bosch Gimpera ens dóna informació gràfica).

Si unim les dues condicions anteriors ens trobem amb què La Fonollera és actualment l'ú-

nic poblat, ben excavat i publicat parcialment, que tenim a Catalunya del Bronce Final II-III A, és a dir de la primera onada de Camps d'Urnes a les nostres terres.

Els materials ceràmics de La Fonollera són radicalment diferents, per l'abundància de les formes i decoracions, de tots els que a fins ara s'havien trobat a les necròpolis o coves d'habitació del mateix moment a Catalunya, i en canvi s'assemblen moltíssim als del Sud de França del Bronce Final II-III A.

Això cal explicar-ho per tres raons: tot primer que es tracta d'un poblat i per tant els materials poden ésser ben diferents dels de les coves o necròpolis del moment; després la seva situació geogràfica tan propera a França; i finalment la possibilitat que sigui un dels més antics poblaments de Camps d'Urnes de Catalunya, com l'abundància de tasses carenades amb nansa «ad ascia» i d'altres formes que provenen del fons indígena del Bronce Mitjà ens ho fan sospitar.

Però la importància del llibre de E. Pons no acaba aquí, en publicar un dels jaciments més interessants (ja ara) del Bronce Final a Catalunya, que per altra banda coneix un segon moment d'habitació en època romano-republicana.

No, sobretot aquest primer estudi de La Fonollera és un assaig metodològic i analític de les excavacions fins ara realitzades, a través del qual es pot arribar a conclusions demostrables (ara i sempre gràcies a les gràfiques que l'il·lustren) sobre la vida interna i desenvolupament del poblat, nocions que sempre s'escapen quan es descuida l'estudi exhaustiu d'un jaciment abans de buscar-li paral·lels pròxims o llunyans.

Així aquesta publicació constitueix un estudi monogràfic sobre La Fonollera, en el qual no falten treballs redactats per altres autors, sobre la Geologia, la Fauna, l'Antropologia o la ceràmica romana del jaciment, en un intent que cal imitar d'extreure la màxima informació de totes les dades que l'excavació proporciona i que sovint no s'aprofiten.

Josep TARRUS i GALTER

BUSQUETS, JOAN i

NADAL FARRERAS, Joaquim

Les possibilitats de la demografia històrica a les comarques gironines: inventari dels arxius parroquials de la diòcesi. Colecció de Monografías del Instituto de Estudios Gerundenses, núm. 4. Patronat «José Maria

- Quadrado» del C.S.I.C. i «Eiximenis» de l'Excma. Diputació Provincial de Girona, 1975.

Com sabem, el canvi d'orientació metodològica produït en el camp de la Història —sobretot a partir de la II Guerra Mundial—, que estimava essencial per a l'anàlisi del creixement econòmic l'estudi dels factors demogràfics, econòmics, socials, etc... i les seves interaccions mútues, comportà la consideració de noves fonts i mètodes en la demografia històrica. Quant a les fonts, ben aviat es posaria en relleu la necessitat de procedir a l'estudi sistemàtic dels registres parroquials per tal de cobrir els llargs buits de dades demogràfiques deixats pels fogatges i els censos de població, especialment a l'època moderna.

Doncs bé, el treball encara recent de Joan BUSQUETS i Joaquim NADAL, professors de la Universitat Autònoma de Barcelona i del Col·legi Universitari de Girona, s'inscriu en aquesta línia de recerca. Així, a més de facilitar als historiadors la tasca —fonamental i urgent— d'establir amb solidesa l'evolució demogràfica de les nostres contrades mitjançant l'inventari dels llibres de baptismes, matrimonis i defuncions conservats a l'Arxiu Diocesà de Girona i a les diferents parròquies de les comarques gironines (una feina indispensable per a poder-se plantejar amb rigor i d'acord amb les tendències historiogràfiques actuals la nostra experiència col·lectiva), conté les orientacions oportunes sobre les possibilitats d'aprofitament que ofereixen aquests materials i una presentació —gairebé exhaustiva— de les obres dedicades a l'estudi de la demografia catalana. La delimitació territorial del Bisbat des del temps de l'anomenada Reconquesta fins avui i una primera anàlisi dels canvis de llengua observats a les partides sacramentals (el pas del llatí al català, la castellanització progressiva imposada a partir del decret de Nova Planta, etc...) complementen adequadament la introducció que precedeix a l'inventari.

En definitiva, doncs, aquesta nova monografia de l'Institut d'Estudis Gironins constitueix una aportació historiogràfica important, malgrat que també hauria estat desitjable d'incloure-hi la documentació no estrictament de demografia (llibres de testaments, d'obra, pergamins, etc...) per arrodonir el treball d'arxivística, tan útil i primfilat.

Per altra part, el fet d'haver-se elaborat aquesta obra en el Departament d'Història del Col·legi Universitari, amb la participació d'un grup d'alumnes universitaris -gironins en la recollida de les dades de base, ens indica que l'esmentat Col·legi resta ben allunyat de la «dis-

tància» pseudo-culturalista esterilitzant i ja comença a ésser «pensat en el context de Girona i amb una política de l'ensenyament molt arrelada al país» (1).

Jaume PORTELLA i COMAS

2.- NOTES BREUS

GRABOLOSE, Ramon

Joan Carles Panyó i Figaró, primer director de les Escoles de Dibuix d'Olot i de Girona. Pròleg de Joan Tarrés i Vives. Olot, Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca - Patronat Eiximenis de la Diputació de Girona, 1976, 169 pàgines.

Interessant estudi biogràfic d'aquest artista i pedagog de l'art nascut a Mataró (1755) i mort a Olot (1840). Panyó estigué molt lligat professionalment a les terres gironines tant com a director de les escoles de dibuix d'Olot i Girona com pel que fa referència a la seva personal obra artística.

L'aportació es completa amb un apèndix documental (75 documents), nombroses il·lustracions gràfiques (77 gravats) i un index onomàstic de gran utilitat. Cal remarcar també que el llibre s'ha elaborat en bona part amb material aplegat pel senyor Josep M. de Solà-Morales i Rosselló.

J. N. F.

VINYETA, RAMON

L'art romànic a la vall de Camprodon, Torelló, Ed. Celblau, 1975.

La vall de Camprodon serva una bona colla de mostres romàniques que enriqueixen un paisatge ja que per si prou remarcable i suggestiu.

L'autor s'enfila per la vall del Ter i del Rítor i ens fotografia els conjunts monumentals d'aquells pobles muntanyencs vigilats per les torres o les espadanyes dels temples antics i, amb un llenguatge planer, gens carregat d'erudició, assenyalava la importància de monuments tan curiosament restaurats, com l'església de Molló o el Monestir de Camprodon, i d'altres que reclamen més atenció, com Sant Miquel de Cavallera.

J. C. R.

(1) Modest PRATS, «Notas sobre el Colegio Universitario de Gerona», CAU núm. 29 (gener-febrer, 1975), p. 95.

PLADEVALL, Antoni

El santuari de la Mare de Déu del Coll, Granollers, Ed. Montblanc, 1974.

Mn. Pladevall, bon coneixedor de les terres del bisbat de Vic (al qual pertany el lloc del Coll, situat en un extrem de les Guillerries, entre Susqueda i Osor), basant-se en una obreta a hores d'ara introbable de Mn. Joan Vilaró, traça amb altres elements dispersos aquesta nova monografia de caire divulgador que conté les notes històriques essencials de l'indret, que surt citat ja en documents de l'any 860 com a propietat del monestir d'Amer i que ara com ara és freqüentat per excursionistes i devots del santuari.

J. C. R.

3.- BIBLIOGRAFIA GIRONINA RECENT

BUSQUETS DALMAU, J i NADAL FARRERAS, J. — **Les possibilitats de la demografia històrica a les comarques gironines: inventari dels arxius parroquials de la diòcesi.** Girona, CSIC - IEG. Col·lecció de monografies de l'IEG, núm. 41-1975.

CLARA RESPLANDIS, J. — **Les eleccions municipals del 1931 a Girona.** Col·lecció Episodis de la Història, 198. Barcelona, Rafael Dalmau, editor 1975.

CYPSELA. — Revista del Servei d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona. Núm. 1, 1976.

DE PUIG OLIVER, L. M. — **Girona Francesa, 1812-1814.** Girona, Editorial Gòthia, 1976.

FERRER i GIRONES, F. — **L'ordenació industrial a la Costa Brava.** Cambra de Comerç, 1977.

FULCARA TORROELLA, M.ª D. — **Girona i el modernisme.** Girona, CSIC-IEG. Col·lecció de monografies de l'IEG, núm. 5, 1976.

GRABOLOSE, R. — **Joan-Carles Panyó i Figaró director de les Escoles de Dibuix d'Olot i de Girona.** Olot, Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, 1976.

MARQUES CASANOVAS, J. i COROMINAS PLANELLA, J. M. — **Catálogo Monumental de la provincia de Gerona.** Vol. IV. **La Comarca de Besalú.** Girona, Diputació Provincial, 1976.

PASCUAL CARBO, P. — **El professor D. J. Cazorro i Ruiz i l'Institut de Girona del seu temps.** Girona, Associació Arqueològica - Col·legi Universitari, 1976.

RAHOLA, CARLES. — **La pena de mort a Girona.** 2 vols. Barcelona, Rafael Dalmau, Editor, 1975.

RAHOLA ESCOFET, C. i RAHOLA SASTRE, J. — **La marina mercant de Cadaqués.** Girona, Dalmàu, Carles, Pla, S. A. 1976.

CANAL, J., A. CARBONELL, E. SOLER MASFERRER, N. — **El paleolític a les comarques gironines.** Girona, Associació Arqueològica de Girona, Caixa d'Estalvis Provincial, 1976.

VERDALET, Joan. — **Missa a ministrils (1671).** Transcripció de F. Civil Castellví. «Obras musicales de compositores gerundenses, siglos XVII-XVIII. Girona, Diputació Provincial, 1976.

TREBALLS D'HISTORIA. — **Estudis de demografia, economia i societat a les comarques gironines,** Girona, Patronat Eiximenis de la Diputació, 1976

CAMPS I ARBOIX, J. de. — **El Ter,** Barcelona, Edicions Destino, 1976.

JORDÀ i GÜELL, R. — **La Guerra Gran vista des d'Olot,** Barcelona, Rafael Dalmau, editor, 1975.

CIRICI PELLICER, A. — **Dues esglésies romàniques: Queralbs - Fustanyà,** Barcelona, 1975.

CORRIELLÀ ROCA, P. — **Les eleccions de la Segona República a la ciutat de Girona.** Girona, D.C.P., 1975.

UNIVERSIDAD
AUTONOMA
DE BARCELONA
FACULTAD DE
FILOSOFIA Y
LETRAS
DELEGACION
DE GIRONA